

AZ ÖNIGAZGATÁSON ALAPULÓ KÉPZŐMŰVÉSZETI ÉLET MEGSZERVEZÉSE ÉS A KÉPZŐMŰVÉSZETI ALKOTÓMUNKÁNAK ÉS KULTÚRÁNAK A TOVÁBBFEJLESZTÉSE VAJDSÁGBAN

I.

Önigazgatású szocialista társadalmunk fejlődésének folyamatában, az új alkotmány és a JKSZ X. kongresszusának határozatai alapján, Vajdaság SZAT társadalmi-politikai közösségeinek és szervezeteinek dokumentumai és akcióprogramjai szerint a képzőművészeti élet minden dolgozója önállóan és egyben mint szervezett szocialista erők Vajdaság Dolgozó Népeinek Szocialista Szövetségében, élen a Vajdaság Kommunista Szövetségével, egyesületbe tömörülve, a hosszú távú tervek megvalósításáért a munkásosztály érdekeinek érvényrejuttatásáért, a dolgozók, nemzetek és nemzetiségek önigazgatású szocialista társadalmáért vívott harcnak az aktív tényezője.

1) A képzőművészeti élet területén dolgozók: képzőművészek, iparművészek, formatervezők, művészettörténészek, műértők, műbírálók, esztéták, a képzőművészet tanárai, valamint amatőrök egyaránt — függetlenül attól, hogy a társult munka szervezetein belül vagy önállóan tevékenykednek —, az önálló, alkotómunka mellett részt kell, hogy vegyenek a társadalmi életben és munkában, a szervezetek, egyesületek és a klubok tevékenységében.

A képzőművészeknek és szakértőknek részt kell vállalni a kultúrára és a művészetre háruló osztályérdekű követelmények kialakításában. Egyéni és társított munkájával úgy kell részt vállalniuk az egyéni és közös szükségletek kielégítésében, hogy az alkotás és a művészet mindig szabad nyilvánkozás, társadalmi elkötelezettség, az eredeti, autentikus mű megte-remése, valamint a mindig színvonalas szakmunka közzététele jellemzi.

2) A képzőművészeti életet az alkotómunka mellett a többi tevékenységek, a kiállítások és egyéb rendezvények, valamint a művészek,

szakértők különböző akciói teszik teljessé, amelyet önállóan, illetve a kulturális élet társult munkaszervezeteiben tömörülve, és más egyesületekkel együttműködve valósítanak meg.

A képzőművészetet a pionírok és az ifjúság körében a képzőművészet tanárai népszerűsítik és nevelik az új közönséget; előadásokkal, kiállítás és képtárlátogatás szervezésével járulnak hozzá a művészet népszerűsítéséhez. Jelentős a képzőművészeti önképzőkörök vezetőinek azon tevékenysége is, melyet az ipari munkások és földművelők körében fejtenek ki.

Művészetpolitikával el kell háritani azt a megátalkodott burzsoá fel fogást, mely szerint a művészi élet intenzitását a kiállítások és rendezvények száma tükrözi. A képzőművészeti életre mind jobban hat a termelés, az elosztás fejlődése, a vizuális kommunikáció elterjedése, a munkakultúra és az életmód, valamint a munkások öntevékenysége szabad idejükben.

A képzőművészeti életnek az öngazgatású művelődési érdekközösségbe való jobb bekapcsolódásának az érdekében olyan képzőművészeti közösséget kell létrehozni, amely egységesíti a képzőművészeti életet, vagyis öngazgatási alapon egységes politikával fejleszti képzőművészeti kultúrákat. A közvetlen termelők és más társadalmi-politikai erők bekapcsolása a képzőművészeti életbe, a szélesebb demokratizálódás lehetővé teszi a képzőművészet gazdasági és anyagi alapjának reálisabb tervezését és a tervek megvalósítását. A művelődési öngazgatási érdekközösségekben a közvetlen munkacsere megvalósításával tovább fejlesztjük a képzőművészeti életen belül meglevő társadalmi viszonyokat is.

Az osztályérdek, valamint a képzőművészeti és az egész kultúrellet osztály jellegének mélyítése érdekében, mindez a szocialista öngazgatású társadalmunk forradalmi átalakulásának szerves része, ezért a társadalmi szervezeteknek minél nagyobb hatást kell gyakorolni a képzőművészeti politika, a társultmunka szervezetek és az asszociációk akcióterveinek és programjainak meghozatalánál, hogy szembe szegülhessünk a technokrata manipulánsokkal, a nacionalizmussal, a művészetnek a pragmatikus ideológiára való visszavezetésével, azzal, hogy a művészet a mindennapi politika alárendeltjévé váljon. Minél jobban kiküszöböljük az adminisztratív — bürokrata vezetést, a művészeti élet területén előforduló monopolizmust és privatizációt, és így síkraszállunk öngazgatású szocialista társadalmunk fejlesztéséért és a szabad alkotói munka légkörének megteremtéséért.

A művészek, műépítők, egyesületek, művésztelepek és más intézmények együttműködésének fejlesztésével, kiállításokkal és művészek kölcsönös látogatásaival összekapcsoljuk országunk képzőművészeti életét és így hoz-

zárjuk a nemzeteink és nemzetiségeink képzőművészeti kultúrájának egyenletes és egyenjogú fejlődéséhez.

A képzőművészet terén fejleszteni kell az együttműködést a külfölddel is, különösen a szomszédos országokkal. Ily módon bemutatathatjuk nemzeteink és nemzetiségeink képzőművészeti eredményeit és törekvéseit, másrészt Vajdaságban jobban megismerhetjük annak a nemzetnek a művészetét, melyhez tartományunk népei anyanyelvük szerint tartoznak.

Kapcsolatot kell teremteni a fejlődő országokkal is.

3) A képzőművészetet, iparművészetet és a formatervezést jobban kell tudatosítani a gazdasági élet minden ágazatában. A művészet alkotó és esztétikai dimenzióit ki kell terjeszteni, hogy megneemesítse a munkát, az ember környezetét, humanizálja az egyén és a társadalmi közösség egész életét.

A képzőművészet a történelmi fejlődés egyik dokumentuma, a kultúra alkotó és reprezentáns része, az ipari formatervezéssel jelentős gazdálkodási és kereskedelmi tényező, az urbanizálásnál és a vizuális közlemények előállításánál döntő szerepe van, az oktatás és nevelés fontos tényezője.

E sokrétű feladata esztétikai szerepe és értéke megköveteli a képzőművészet teljes szabadságát és sokoldalú kibontakoztatását. A szocialista értékek ápolásának és fejlesztésének érdekében ki kell alakítani a képzőművészeti alkotások értékelésének szakszerű, tudományos munkáját, a marxista kritika fejlesztését, a műalkotások gyűjtését, tanulmányozását, dokumentálását, bemutatását és megjelentetését, valamint megfelelő jutalmazását és az alkotások népszerű publikálását.

Ösztönözni kell az olyan alkotómunkát, amely mélységével és összetettségével átfogja a társadalmi problémákat, a személyiség problémáit, mert a művészet gazdagítja az emberi lelket, fejleszti az ember kulturális igényeit, eszmei és esztétikai mércéit.

A művészeknek, a műértőknek, a dolgozóknak és egész társadalmunknak elsődleges feladata az, hogy minden igaz műalkotás közkinccsé váljon!

4) A képzőművészetnek, amely a kultúra és a társadalmi élet szerves része, fontos feladat jut a munkának és az ember személyiségének a felszabadításáért vívott harcban, a társadalmi munkamegosztás osztályjellegének megszüntetésénél, mert hozzájárul az ember alkotó képességének, a munka- és az életmód kultúrájának fejlesztéséhez.

A szocialista építés periódusában Vajdaság nemzeteinek és nemzetiségeinek közös erőfeszítésével, a kultúrtevékenység és kultúrélet új formákat, új tartalmat kapott, amely hagyományaival és jellegzetességeivel Jugoszlávia nemzeteinek és nemzetiségeinek közös kultúrkinccsét képezi.

A tartomány nemzeteinek és nemzetiségeinek gazdag a képzőművészeti öröksége és kulturális hagyatéka; a képtárakban, múzeumokban, modern

galériákban, művésztelepeken összegyűjtött képzőművészeti alkotások szabadterén és enterierben elhelyezett nagyobb képzőművészeti építmények, a népfelszabadító háború emlékművei mind-mind tartós értékeket képeznek. Azon kell lennünk, hogy képzőművészeti hagyatékainkat megőrizzük tovább bővítsük és gazdagítsuk minden dolgozó érdekében.

II.

A GAZDASÁGI, AZ ANYAGI ALAP ÉS EZEK TOVÁBBFEJLESZTÉSE

A képzőművészetet és az alkotókat nem eléggé határozott helyzetbe állítja az a tény, hogy a tmsz-ok nem támasztanak kellő igényt a képzőművészettel szemben, így a művész elszakad a mindennapi élettől és a termelő munkától, a tevékenység pedig költségvetés szerű pénzelésre szorul. Ily módon nincsen lehetőség arra, hogy az alkotók szabadon dolgozhassanak, megvalósítsák céljaikat, és hogy az öngazgatási alapon fejlesszék munkájukat és a művészetet.

1) A társadalmi eszközök megvalósítása és elosztása

A kulturális érdekközösség a munka közvetlen cseréje folytán a kultúra számára biztosított összeg mindössze 30%-át juttatja Vajdaság képzőművészetének, ami semmiképp sem áll arányban a művészet társadalmi szerepével és helyével.

A társadalmi eszközök legnagyobb része az intézmények pénzelésére irányul, jóval kisebb rész jut a művész-egyesületeknek, és igen kevés marad a művésztelepek pénzelésére. Legkevesebb eszközt az alkotás ösztönzésére és a művek felvásárlására fordítanak.

Az intézményekben az eszközök legnagyobb hányadát a személyi és anyagi költségek alkotják, a tevékenység funkcionális költségeire az eszközök 1/5-e, míg felvásárlásra mindössze tizedrésze marad.

Ez a helyzet arra készíti a képzőművészeket, hogy tevékenységi érdekközösséget alakítsanak és így öngazgatási megegyezéssel szabályozzák viszonyaikat, és ezzel megszüntessék a képzőművészeti tevékenységek pénzelésének öröklött mechanizmusát.

A községi és tartományi művelődési öngazgatási érdekközösségnek a

küldöttekkel, képzőművészeti egyesületekkel, a társadalmi-politikai szervezetekkel karöltve felül kell vizsgálni a kulturális tevékenységeknek, a művészeteknek, valamint az e területen működő különböző intézményeknek a szerepét a kultúra fejlesztésében.

A valódi szükségleteket véve alapul, a kulturális tevékenységek és művészeti alkotómunka egyenletes és egyenrangú fejlődése céljából az esz- közök globális elosztásánál reálisabb arányok kialakítására kell törekedni, az alkotómunka helyzetén pedig minden egyes művészi tevékenység keretén belül kell változtatni.

A köztársaságok közötti és nemzetközi együttműködési bizottságoknak, a képzőművészeti és beruházási bizottságnak szintén nagyobb figyelmet kell szentelni az alkotómunka kibontakozására (munkakörülmények biztosítása, anyagi hozzájárulás a műtermek, alkotó műhelyek építéséhez, a művek felvásárlási összegének növelésével kell ösztönözni a művészeket az egyéni vagy kollektív kiállításokon, a rendezvényeken való tömegesebb részvételre, fokozni a nemzetközi képzőművészeti együttműködést — cse- re kiállítások szervezésével, a művésztelepeken és nemzetközi sympozio- nokon való részvétellel stb.).

Az egyéni és kollektív munkakörülmények olyan problémát képeznek, amelyet a képzőművészek a művelődési öngazgatási érdekközösséggel és más felelős és érdekelt gazdasági társult munka szervezettel kötött öngazgatási megegyezéssel kell hogy rendezzék.

Közös anyagi eszközökkel kell biztosítani a társadalmi érdekű tevé- kenységet kifejtő kultúrmunkásoknak, a társult munka szervezeteiben képzőművészettel foglalkozó dolgozóknak és az önálló művészeknek a munkához szükséges alapvető feltételeket, és a megfelelő életszínvonalat (lakást, szakmai továbbképzést, évi szabadságot stb.).

A művészek legnagyobb része még ma sem rendelkezik munkahelyiség- gel és felszereléssel, bár társadalmi eszközökből jelentős beruházásokat fordítottunk műtermek építésére, adaptálására. A műtermek építését, a berendezések beszerzését továbbra is kölcsönökkel kell lehetővé tenni.

A műtermek kiutalásának módjáról, használatáról a művész-egyesüle- teknek szabályzatokat kell kidolgozniuk.

Tovább kell fejleszteni az olyan közös képzőművészeti műhelyek léte- sítését, mint amilyen az Atelier 61, a topolyai és zentai művésztelepek grafikai műtermei (Szabadkán is most van alakulóban). A művésztelepek keretén belül új műhelyeket is kell építeni. (pl. kerámia-, textil-, mozaik- és üveg megmunkálásra, fa megmunkálásra stb.). Kapcsolatot kell terem- teni e műhelyek és a megfelelő gazdasági szervezetek között. Kívánatos volna, ha a művészek együtt dolgoznának a közvetlen termelésben dol- gozó szakképzett mesterekkel (nyomdászokkal, gölöncsérekkel, kőfaragók- kal, takácsokkal, asztalosokkal), hogy ezáltal is kibontakozzék az együtt-

működés a művészek és a munkaszervezetek között, amelyeknek egyben módjukban áll anyagilag is segíteni a műhelyek munkáját.

Meg kell alapítani a művészek egyesületeinek szolidáris alapját öngazgatási megegyezéssel. A községek és Vajdaság művelődési öngazgatási érdekközösségeknek arányosan kell hogy hozzájáruljanak a szolidaritási alaphoz, amely a művészek rendelkezésére álló állandó forgóeszköz lenne. Szerződéssel kölcsönöket adhatnak a művészeknek anyag és berendezés vásárlására, önálló kiállítás rendezésére stb., ugyanakkor maguk határoznák meg, hogyan és milyen mértékben járuljanak hozzá a saját eszközeikkel az alaphoz — azért, hogy minél több művésznek tudjanak kölcsönt folyósítani. (A hitelesített számlák után fizetett százalék, tagságdíjak és az egyesületek más jövedelmének formájában.) A képzőművészeti szervezetek, képtárak és intézmények, amelyek jövedelemtöbbletet valósítanak meg, zárszámadáskor szintén bizonyos százalékot a képzőművészeti alapba fizetnek. A képzőművészeti alap növeléséhez más munkaszervezeteknek is hozzá kellene járulniok.

2) A szerzői honoráriumok, a szakmunkákból és a képzőművészeti alkotások eladásából eredő illetmények képezik a művész, formatervező és szakértő jövedelmét. Sokan pályázat, szerződés és számla nélkül angazsálják a kivitelezőket. Az e téren tapasztalt negatív jelenségek megkövetelik, hogy a megrendelő és a kivitelező magatartását egyaránt társadalmi normák szabályozzák.

Az erkölcsi normák mellett az egyesületeknek öngazgatási megegyezéssel is szabályozni kell a szerzői jog és honoráriumok, a rendelés elfogadása, a szak- és képzőművészeti művek értékelése, a művész és a kiállításszervező közötti viszonyokat. Ebben a szabályzatban meg kell határozni az ügyintézés gazdasági, jogi és erkölcsi normáit.

3) A képzőművészeti munka társítása társadalmi érdek, a modern gazdálkodás és társadalmi fejlődés követelménye, amelyben a képző- és iparművészet képviselői, a formatervezők megvalósíthatják közös és egyéni érdekeiket.

A gazdasági szükségletek alapján támogatni kell a szolgáltató központok, és társult műtermek alapítását, a társadalmi megállapodásokkal és öngazgatási megegyezésekkel kell biztosítani a tudományos és kutató munkák alkalmazását és ennek a tevékenységnek a pénzelését.

A gazdasági kamaráknak és társadalmi politikai szervezeteknek társadalmi megállapodásokkal arra kell kötelezni a társult munka szervezeteit, hogy előírásaikban tegyék kötelezővé az ipari formatervezést, grafikai megoldásokat, és ezek fejlesztését, mert fontos szerepet játszanak az áru eladásánál; a turisztikai helyek szépítését, a reklámok és más vizuális kommunikációk fejlesztését.

A modern architektúrának, az urbanizálásnak és az építészetnek fontos

velejárója a fejlett kisipari és ipari szektor. Terrakották, samott, kerámia-, és betonfelületek és formák kidolgozása, vas elemek és díszek, különböző faelemek elkészítése, textil, szőnyeg, faliszőnyeg és drapéria kivitelezése mind-mind művészi megoldásokat követel. Különböző exteriőr vagy enteriőr megoldásoknál sok esetben nélkülözhetetlen az együttműködés a szakmunkásokkal és mesterekkel (pl. kerámia, vitrázs, intarzia, mozaikok stb. kivitelezésénél).

A műalkotások értékesítési hálózatának rendszerét a művelődési öngazgatási érdekközösségek és az eladásra szánt alkotások tárlatok szervezői öngazgatási megegyezéssel kell hogy szabályozzák. A kiállított művek vásárlását kölcsönrel és részletfizetéssel kell serkenteni. Úgyszintén szabályozni kell a művészek, képzőművészeti műtermek és értékesítési hálózat közötti kapcsolatokat is, a közös és az egyéni érdek összehangolása céljából. Az adókedvezmények is serkenthetik a képzőművészeti tárgyak vásárlását.

Az említett gazdasági tényezők és szubjektumok helyes működése lényegesen befolyásolni fogja a képzőművészet helyzetét a gazdasági és társadalmi életben. Egy új társadalmi viszony megvalósulását segíti elő, az öngazgatást, szervezettséget, a művészet és alkotás szabad továbbfejlődéséhez nyújt biztosítékot.

Az önálló gazdasági alap megteremtéséhez szükséges, hogy mindenki vállalja a munkát és kötelezettségeket. A művész társadalmi helyzetét munkájának, szakmailag és társadalmilag elismert értéke kell hogy meghatározza.

III.

A KÁDERÉK ÖNIGAZGATÁSI TÁRSULÁSA ÉS MEGSZERVEZÉSE, AZ EGYESÜLETEK KAPCSOLATA A TÁRSADALMI SZERVEZETEKSEL

Vajdaság területén élő képzőművészek, iparművészek és formatervezők területenként szakmai jellegű egyesületekbe tömörülnek. Szerbia képzőművészeinek egyesületéből, valamint Szerbia iparművészeinek egyesületéből fejlődött önálló egyesületté a vajdasági képző- és iparművészeinek két szervezete. Az önálló vajdasági egyesületeknek községi és regionális szervezetei és testületei vannak.

Vajdaság képzőművész-egyesületének (ULUV) az 1975. évben 92 tagja volt, míg Vajdaság iparművészeinek és formatervezőinek egyesülete (UPIDIV) 103 tagot számlált. A tagság 2/3-a Újvidéken él, 24 művész Szabadkán, 6—6 művész Pančevón, illetve Zrenjaninban, 7—7 pedig Zomborban és Versecen él. A 195 művész közül 74 nyugdíjas, vagy önálló művész, 50 az oktatásban, 28 kulturális intézményben, 50 gazdasági tmsz-ben és 5 egyéb tmsz-ben dolgozik. A tagok közül 68-an a VKSZ tagjai.

A képzőművészeti szakértők fennmaradt része, valamint a múzeum és galéria tmsz-nek a tagjai a Vajdasági Múzeumok Dolgozóinak Egyesületébe tartoznak — ennek az egyesületnek 42 művészettörténész tagja van.

Vajdaság Képzőművészeti Pedagógusainak Egyesülete 82 tagú. A községekben a képzőművészeti nevelők alapszervezetekbe tömörülnek. Munkájukat segíti A Gyermek és Ifjúsági Képzőművészeti Nevelésének Központja. A tagok közül 50 aktív képzőművész.

Vajdaságban 60 olyan városi és falusi őstehetség él, akik bekapcsolódtak valamely művelődési egyesület művészeti csoportjának a munkájába.

Az amatőr képzőművészetnek nincs önálló tartományi egyesülete, hanem egy részük az Amatőr Képzőművészek Szerbiai Szövetségének a tagja.

A vajdasági művésztelepek alapfeladata az alkotó munka fejlesztése és a képzőművészeti kultúra terjesztése. A művésztelepek tartományi koordinációs bizottsága együttműködik a Szabadkai Képzőművészeti Találkozóval, amely a művésztelepek országos jellegű intézménye. Most van folyamatban a köztársasági és szövetségi bizottságok megalakítása, amelyek a küldöttrendszer elvei alapján fognak működni.

Minden egyesület tagja a vajdasági Közművelődési Közösségnek. Jogaikat és kötelezettség vállalásaikat küldötteik révén valósították meg a községi és tartományi érdekközösségekben.

A képzőművészeti élet területén az elkövetkező periódusban nagy feladatokat kell megvalósítani. Ilyen például a káderstruktúra javítása és összehangolása, valamint a szervezetség fejlesztése.

1) Az alkotmányos rendelkezésekkel és a JKSZ programjával összhangban, a művészek és a képzőművészettel foglalkozók a VDNSZSZ szervezett szocialista erői, és a községi és tartományi szintű közművelődés-ügyei közösségeknél az aktív tagjai.

A társulások alapvető formája a községi szervezetek társulása tartományi egyesületekbe a küldöttrendszer és káderpolitika elvei alapján, majd pedig ezeken a társulatokon keresztül egységes köztársasági és szövetségi szintű öngazgatású szervezetet képeznek.

A művészet-politika által meghatározott, általánosan elfogadott társadalmi-politikai és szakvélemények alapján, az egyesületeknek össze kell

hangolniuk céljaikat és feladataikat, a társulásról öngazgatási megegyezést kötnek és összehangolt alapszabályok alapján dolgoznak és fejlődnek.

2) Az egyesületek és a képzőművészeti élet területén működő tmsz-ek egybekapcsolása céljából, valamint más tevékenységi területekkel való együttműködése érdekében a más tevékenységeket végző tmsz-ok küldötteivel karöltve községi és tartományi szinten a művelődési érdekközösség önálló egységeként képzőművészeti közösséget kell alakítani.

3) A művészegyesületek, intézmények és kiállítások szervezői öngazgatási megegyezéssel kell hogy szabályozzák a kiállítók és a szervezők közötti viszonyokat, jogaikat és kötelezettségeiket. Ugyancsak öngazgatási megegyezés kell hogy meghatározza a társadalmi szervezetek részvételének módját a tmsz és az egyesület, a művésztelep és más szervezet munkaprogramjának meghozatalában.

4) A káderkérdést illetően megállapíthatjuk, hogy Vajdaságban nagy szükség van szakkáderre, a képzőművészeti tevékenység minden ágában. A káderpolitikában is következetesen meg kell valósítani a nemzetek és nemzetiségek szempontjából fontos egyenletesség és az egyenjogúság elvét.

Különös problémát jelent a formatervezők iskoláztatása. Az újvidéki képzőművészeti egyetem megnyitása, a képzőművészeti alkotás iránti igény állandó növekedése, a káderek rendszeres ösztöndíjazása, a munkakörülmények és az életszínvonal javítására irányuló fokozott társadalmi gond — különösen a fiatal káderekről való gondoskodás — lehetővé teszi, hogy az 1980-ig tartó középtávú tervidőszakban új szakkáderekkel gazdagodva fellendítsük a képzőművészeti tevékenységet.

A kultúrotthonok és művelődési, művészeti egyesületekben és a tmsz-ekben képzőművészeti csoportokat kell létesíteni, melyekben szakemberek vezessék, segítsék és tömegesítsék az amatőr képzőművészetet.

5) A művészet társadalmiasítását, a képzőművészeti alkotók, az egyesületek, a társadalmi-politikai szervezetek és a tmsz-ek közötti összefogással lehet csak eredményesen megvalósítani.

6) A képzőművészeti életet tervszerűen kell összekapcsolni vajdasági szinten: cserekiállítások szervezésével, szakemberek együttműködésével községi és regionális egyesületek és tmsz-ek kapcsolata által. Ilyen alapon kell fejleszteni a külföldi kapcsolatokat is.

IV.

A KÉPZŐMŰVÉSZETI ÖRÖKSÉG ÉS AZ ÚJ ALKOTÁSOK GYŰJTÉSE, TANULMÁNYOZÁSA, ÉRTÉKELÉSE ÉS BEMUTATÁSA

A képzőművészeti alkotások történelmi és kulturális értéket képeznek, ezért társadalmi védelem alatt állnak. Erről a kulturális emlékműveket védő intézet, múzeumok, képtárak, művésztelepek, műgyűjtők és a művészet kedvelői gondoskodnak.

A gyűjtemények és képtárak állománya, és a képzőművészeti alkotások tudományos és szakmai tanulmányozás tárgyát képezik, fizikai védelem alatt állnak, restaurálják, kiállítják őket.

A kiállított képzőművészeti alkotás a művész egyéniségét tükrözi, egy adott stílusnak és kornak a képviselője. Esztétikai sajátosságaival és tartalmával a művészi mondanivaló kifejezője. Emocionális élményt nyújt, gondolkodásra késztet és magával ragad.

Vajdaság területén még sok olyan értékes képzőművészeti objektum és műemlék van, amit még tanulmányozni, restaurálni kell és társadalmi védelem alá kell helyezni. A nemzetek és nemzetiségek képzőművészeti örökségének túlnyomó részét összegyűjtötték és a magántulajdonban levők is nyilván vannak tartva. Az egész anyag tanulmányozása és publikálása hosszan tartó munkát igényel.

A ma élő képzőművészek alkotásai közül kevés vált a mindennapi életünk részévé, kevés van belőlük a munkahelyeken és lakásokban, köztereken, parkokban, vagy épületek homlokzatán.

Korunk műalkotásainak bemutatásával elég sok intézmény és szervezet foglalkozik. A modern képzőművészeti alkotások gyűjtéséhez legnagyobb mértékben a szabadkai Képzőművészeti Találkozó, a zombori Likovni jesen járult hozzá, mert rendszeresen felvásárolták a kiállításokon bemutatott műveket. Leggazdagabb gyűjteménye az écskai Művésztelep Modern Galériájának van. Zentán és Bécén is alapítottak képtárat a művésztelepek révén.

A múzeumok keretébe tartozó vidéki galériákban nem elég szisztematikusan tartják nyilván a modern alkotásokat. Az újvidéki Modern Képzőművészeti Galériának még nincs képtára, sem munkahelyisége és így hivatásához méltóan nem tevékenykedhet.

A felvásárlásra szolgáló eszközök hiányában az alkotók műveinek többsége a műtermekben halmozódik fel.

A káderek és anyagi eszközök hiányában, a szakszolgálatok tevékeny-

ségének összehangolatlansága miatt se nem tanulmányozzák, se nem publikálják kellő mértékben napjaink képzőművészeti alkotásait.

Az egyes korszakok dokumentálása, tanulmányozása hosszadalmas folyamat, és ez a tudományos munka szervezett hozzáállást és összefogást igényel.

Képzőművészeti alkotások gyűjteményeivel rendelkező intézmények:

- 9 Vidéki galéria (10 regionális múzeum keretében)
- 2 nemzeti jellegű galéria (Matica Srpska, és a Szabadkai Magyar Művészeti Képtár)
- 5 emlékgyűjtemény (J. Popović opovói, R. Maemžić és P. Beljanski újvidéki, Husvét Lajos szabadkai és Tóth József zentai gyűjteménye)
- 3 monografikus galéria (S. Šumanović šidi, M. Konjović zombori és L. Vazarević Sr. mitrovicai galériája)
- 1 modern képzőművészeti galéria, Újvidék (tartományi jellegű)
- 3 modern képzőművészeti galéria (országos jellegű) Zomborban, Szabadkán és Zrenjaninban.
- 2 A becsei és zentai művésztelepek galériája, a topolyai és kishegyesi művésztelepeken a modern alkotások gyűjteménye található, (2)
- 2 naív képzőművészeti galéria (Kovačica és Uzdin)

Tehát Vajdaságban összesen 29 képzőművészeti galéria és gyűjtemény van.

2) Vajdaságban számos kiállítást és rendezvényt tartanak évente. Számuk eléri a 22-t is, melyek közül három országos jellegű. Hazai és külföldi művészek alkotásaiból 38 intézmény és kiállítási csarnok évente 160—180 egyéni és kollektív kiállítást rendez. Az újvidéki Modern Művészeti Galéria, a szabadkai Képzőművészeti Találkozó, a zentai és zrenjanini művésztelep a jugoszláv nemzetközi kultúregyezmények alapján külföldön is szervez kiállításokat művészeink műveiből. Az említett intézményeken kívül más szervezetek is szerveznek kiállítást külföldön.

3) Az értékesítő szalonok bizományi alapon árulják a műalkotásokat. Mivel nincs ügyviteli alapjuk, nem tudják sem szerződtetni a művészeket, sem pedig kölcsönt folyósítani számukra, illetve a vevők számára. A művelődési öngazgatási érdekközösségnek nagyobb figyelmet kellene fordítani a dolgozók körében a képzőművészeti alkotások eladására, ugyanakkor a társadalmi-politikai közösségek is szabályozhatnák társadalmi megállapodással a művek kölcsönre történő eladását és vételét.

Vajdaságban négy értékesítő (galéria) szalon van: Szabadkán, Zrenjaninban és kettő Újvidéken.

Az egyesületek feladata lenne, hogy megszervezzék az értékesítési hálózatot, esetleg vándorló, árusítással egybekötött kiállításokat. Az intézmények pedig évente legalább kétszer megszervezhetnék a képzőművészeti alkotások aukcióját.

*

A galériák és az intézmények energikusabban kellene hogy követeljék a káderkérdés megoldását és nagyobb figyelmet kellene hogy fordítsanak a galériák anyagának a gondozására, a kortárs művészek monográfiáinak megjelentetésére és más, a vajdasági művészettel foglalkozó publikációk kiadására.

Annak érdekében, hogy a különböző rendezvények, kiállítások eredményesebbek legyenek, egyesíteni kell az erőket, a kádereket és az anyagi eszközöket, hogy nagyobb lehetőség legyen a felvásárlásra, és hogy megvalósíthassuk azt, hogy a művészet minél több dolgozó számára hozzáférhető legyen.

V.

A KÉPZŐMŰVÉSZETI NEVELÉS, A KÉPZŐMŰVÉSZETI KULTÚRA ÉS A MODERN ESZTÉTIKAI ÍZLÉS TÉRHODÍTÁSA

Iskolarendszerünkben nem biztosítunk kellő teret a képzőművészeti neveléshez. Az általános iskolában rendszerint minimális óraszámmal folyik a képzőművészeti oktatás-nevelés, és csak a legszűkebb terjedelemben szerepel egyes középiskolákban is.

A képzőművészet tanárai ezért a fő hangsúlyt a tanításon kívüli képzőművészeti önképzésre, az alkotókkal és alkotásaikkal való közvetlen kapcsolatteremtésre kell hogy fektessék.

A munkásegyletek, kultúrházak és kultúregyesületek feladata, hogy megszervezzék a szisztematikus képzőművészeti nevelést: képzőművészeti szakköröket, szakértőkkel való beszélgetéseket szervezzenek, pedagógusokat és más szakembereket angazsáljanak, akik foglalkoznának a képzőművészet iránt érdeklődőkkel, galériákat, kiállításokat, műtermeket látogatnának.

A galériáknak és intézményeknek ki kell dolgozniuk a műalkotások kiállításának az akcióprogramját.

A munkásegyletek, képtárak és művészeti egyesületek különös figyelmet kell hogy szenteljenek arra, hogy felkeltsék az érdeklődést a művészet iránt a társult munka szervezeteiben is. Az érdeklődőket nyilván kell tartani és rendszeresen meghívni a kiállításokra, el kell velük beszélgetni a műalkotásokról, segíteni kell nekik, hogy a képzőművészet, művelődésük és életmódjuk hatékony tényezőjévé váljék.

A sajtó, rádió és televízió szerepe

Mivel a sajtónak, rádiónak és televíziónak mint tömegkommunikációs eszközöknek nagy jelentőségük van a képzőművészeti alkotások és a kultúra népszerűsítésében, kívánatos, hogy a szerkesztőségek az illetékes ténnyezőkkel együtt elkészítsék közös akció tervüket.

Azok a munkaszervezetek, ahol megfelelő helység áll rendelkezésre, a kortárs alkotóművészek munkáiból kiállításokat kell hogy rendezzenek.

Szimpozionokat, nyilvános vitákat kell szervezni, amelyeken a gazdaság és más tevékenységi ágazatok küldöttei is nagy számban részt vesznek.

Az új szakkaderek közép- és felsőfokú képzettségét és nevelését korszerűsíteni kell és a tanítási tervet az időszzerű követelményekhez kell igazítani. A Felsőfokú Oktatási Önigazgatási Érdekközösségnek kell megoldani a formatervezők képzésének problémáját Vajdaságban.

*

Ezeknek az álláspontok kinyilvánításának az a célja, hogy ösztönözze a művészeket és más szakembereket, a művészet kedvelőit és egyesületeiket, hogy a közművelődési közösséggel, a művelődési önigazgatási érdekközösségekkel és más társadalmi-politikai szervezetekkel, a képzőművészet területén és azon kívül működő társadalmi munka szervezeteivel együtt elkészítsék a kultúra továbbfejlesztésével és az önigazgatási alapokon való megszervezésével kapcsolatos akcióikat — a JKSZ határozatainak és a kultúra önigazgatási alapokon való megszervezéséről szóló határozatok megvalósítása érdekében.

Ezeket az álláspontokat Szilágyi Gábor állította össze egy vegyes bizottság elemzése alapján. A vajdasági képzőművészek kommunista aktívája megvitatta és elfogadta, majd 1976 júniusában a Vajdasági Képzőművészek Egyesületének a választmányi közgyűlése is elfogadta mint az egyesület programját.

Fordította *Árokszállási-Borza Gyöngyi*

Platforma organizovanja likovnog života na samoupravnim osnovama

„U procesu celokupnog razvoja našeg samoupravnog socijalističkog društva na osnovama novog Ustava i Rezolucije X kongresa SKJ, radni ljudi u oblasti likovnog života — individualno i udruženi u svojim asocijacijama, kao sastavnim delu jedinstveno organizovanih socijalističkih snaga u SSRNV na čelu sa SKV — polazeći od dokumenata i akcionih programa društveno-političke zajednice i društvenih organizacija SAP Vojvodine, predstavljaju aktivnu snagu u borbi za ostvarivanje dugoročnih ciljeva kao i svakodnevnih interesa i potreba radničke klase, radnih ljudi i građana svih naroda i narodnosti u izgradnji socijalističkog samoupravnog društva.

Na osnovu ovih intencija Gabor Silađi, slikar iz Subotice ispred jedne komisije napisao je pod naslovom „Platforma organizovanja likovnog života na samoupravnim osnovama” ovaj rad. Platformu je razmatrao Aktiv komunista likovnih umetnika Vojvodine a izborna konferencija ULUV-a juna 1976. godine ga je prihvatila kao program udruženja i njihovih članova.

Program ukazuje na ciljeve i zadatke u oblasti likovnog života na planu širenja likovne kulture.

„Likovni stvaraoci i drugi stručnjaci moraju potpomagati formiranje pravih klasnih zahteva prema kulturi i umetnosti i interesa za njih, te svojim ličnim i udruženim radom učestvovati u zadovoljavanju ličnih i zajedničkih potreba tako da stvaralaštvo i umetnost dobiju istinski klasni karakter.

Slobodno izražavanje i duševna angažovanost, ostvarivanje autentičnog i originalnog dela, kvalitativnog i dostupnog stručnog rada najbitnije su odlike naprednih stvaralaca.” Program dalje ukazuje na to da likovnom politikom treba otkloniti ustaljeno mišljenje da se nivo meri brojem održanih izložbi i manifestacija. Savremeni likovni život sve više impulsira proizvodnja, distribucija, razvoj vizuelne komunikacije, urbanizacija, potreba za kulturom rada i življenja, kao i samodelatnost radnika u slobodnom vremenu.

Radi boljeg povezivanja likovnog života sa samoupravnim interesnim zajednicama potrebno je formirati likovne zajednice koje će objediniti likovni život i na samoupravnim osnovama kreirati jedinstvenu politiku. Demokratizacija likovnog života, učešće neposrednih proizvođača i drugih društveno-političkih snaga, omogućava realnije planiranje i ostvarivanje materijalne osnove likovnog života putem neposredne razmene rada kroz SIZ kulture, kao i unapređenje društvenih odnosa unutar likovnog života.

Likovna umetnost, primenjena umetnost i dizajn moraju biti ugrađeni u sve oblike društvenog života i svih radnih ljudi i društvenih sredina kako bi se njihove opštekulturne, stvaralačke i estetske dimenzije rasprostirale na celinu ljudskog rada, oplemenjivale prostor i predmete i humanizirali život svakom radnom čoveku i cele naše društvene zajednice.

Likovna umetnost je deo istorijske dokumentacije, kulturne reprezentacije, aktivan činilac privređivanja u industrijskom oblikovanju i distribuciju proizvoda, urbanizaciji, vizuelnoj komunikaciji, u obrazovanju i vaspitanju.”

Program dalje obrađuje ekonomsko-materijalne osnove i njen dalji razvoj; organizovanost, samoupravno udruživanje kadrova i društveno povezivanje asocijacija; određuje zadatke na planu sakupljanja, nasleđa i savremenog stvaralaštva. Tretira pitanja likovnog vaspitanja, oblike širenja likovne kulture.

Summary

The Platform Outlining the Organization of Fine Art Activities Based on Selfmanagement

In the development of socialist selfmanagement, according to the new Constitution and resolutions of the loth Party Congress, artists both independently and associated within the Socialist Alliance of the Working People, play an active role in the struggle for everyday needs and interests of the working class. They will ultimately help accomplish the objectives of the working people.

In view of hese intentions, G. Szilágyi, a painter from Subotica, has written the present article entitled: „The Platform Outlining the Organization of Fine Art Activities Based on Selfmanagement” the platform was submitted for public discussion by the artists’ party organization and it was accepted by the Association of Artists in the Autonomous Province of Vojvodina in June 1976, as a document providing guidelines for the associatoin and its members.

The program deals with the objectives in all domains of the fine arts, including measures aimed it improving artistic tastes.

The artists and other craftsmen shold support the making and enforcement of real class requirements with regard to culture and arts. Individually and collectively they should contribute to efforts aimed at satisfying private and public needs, thus rendering true class character to sreativity and arts.

Free expression, social involvement, authentic and original performance, quality, know-how and clarity are the most important attributes of a progressive artist. It is stated that a line of action must be agreed upon to rule out false assumptions, claiming that the numbar of exhibitions is the best way of measuring artistic value. The current trends of the fine arts are enlivened by an ever increasing production and distribution, by the development of visual mass media and the growing requirements of more sophisticated ways of life, work and leisure.

The fine arts, applied arts and design should be present in all the domains of social life, they should confront working people in various social environments so that their cultural, creative and esthetic values can grow and decorate man’s milleu, enrich his life and create a more humanitarian society.

For better cooperation within the associations for selfmanagement of mutual interests fine arts associations should be established which would unify the fine arts on the basis of selfmanagement and allow united line of action. The democratisation of fine arts, the contribution of immediate producers and other socio-political forces would make it possible to plan and establish the material of the fine arts by direct exchange of work and by mediation of the associations for selfmanagement of mutual interests.

The fine arts, as vital part of natural history and cultural inheritance, are of prime importance in industrial production and distribution of goods, urbanization, visual communication, education and learning.

The article also deals with material preconditions for further development and some organizational matters concerning selfmanaging organizations of craftsmen and social relationships of the associations. It also determines the tasks regarding the collection andpreservance of cultural inheritance and current works of art, and suggests better ways of promoting esthetic education.